

การจัดการเชิงกลยุทธ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

ราชวมงคลอีสานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

Strategy Management of Rajamangala University of Technology

ISAN Library for Student's Learning Support

อุไรลดดา ชูพุทธพงษ์¹ / ชลิตา คำหอม² / รัชดาพร บุญไมตรี³

Urailada Chuputtapong / Chalita Khamhom / Ratchadaporn Boonmaitree

^{1,3} สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชวมงคลอีสาน นครราชสีมา

Office of Academic Resources and Information Technology, Rajamangala University of Technology ISAN
Nakhon Ratchasima

² สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Program in Library and Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Surindra Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความต้องการรับบริการห้องสมุดเพื่อส่งเสริม การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) ความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของห้องสมุด แนวความคิด เชิงนโยบาย และปัญหาอุปสรรคในการบริหารและการบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 3) รูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ หน่วยการวิจัย คือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชวมงคลอีสาน ศูนย์กลางนครราชสีมา วิทยาเขตกาฬสินธุ์ ขอนแก่น สกลนคร และสุรินทร์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย จำนวน 5 คน บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย จำนวน 14 คน และอาจารย์ผู้สอน จำนวน 753 คน เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสำรวจ วิเคราะห์

ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติค่าร้อยละ และการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาความ ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการรับบริการห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน อาจารย์มีความต้องการด้านด้านสถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์สำหรับการสืบค้นและแสวงหาความรู้มากที่สุด ร้อยละ 52.45 2) บทบาทหน้าที่ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน บรรณารักษ์เห็นว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรจัดสถานที่ เครื่องมือ และอุปกรณ์สำหรับการสืบค้น/แสวงหาความรู้มากที่สุด ร้อยละ 78.60 ส่วนปัญหาอุปสรรคในการให้บริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน คืออาจารย์ไม่มีโอกาสในการวางแผนร่วมกับบรรณารักษ์ ร้อยละ 50.00 3) รูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรกำหนดกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และนโยบายของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียนให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมแบบมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: ห้องสมุดมหาวิทยาลัย, การจัดการเชิงกลยุทธ์, การบริหารห้องสมุด, กระบวนการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research were to study of 1) needs for library support service of the university faculty staff who applied the student-centered learning approach in their class' learning and teaching, 2) understanding the roles and functions of libraries, policy concepts, and problems of managing and providing library services to support students' learning, and 3) strategic management of university library for learning support. This study used mixed-method research design by cooperated both the qualitative and quantitative methods. The study was taken place at Rajamangala University of Technology libraries ; NakhonRatchasima Campus, Kalasin Campus, KhonKaen Campus, Sakonnakhon Campus, and Surin Campus. The populations of the study were 5 university library administrators, 14 university librarians, 753 university teachers. The research instruments used in this study comprised the structured interview and questionnaire. The data was collected by doing oral interview and survey. The data was analyzed both quantitatively and qualitatively. For

the quantitative data, it was analyzed by using percentages and index of consistency. For the qualitative data, it was analyzed by content analysis.

The findings revealed that: 1) the needs for library support service of the university faculty staff who applied the student-centered learning approach in their class' learning and teaching, the lectures had a demand on place, tool, and equipment for searching and seeking knowledge up to 52.45 percent 2) the roles of university library that promote learning of students, the librarians agreed that the university library should be provided place, tool, and equipment for searching/seeking knowledge up to 78.60 percent and problem of barriers in the service of the university library to promote the learning of students. The teacher has no chance to plan with the librarian 50.00 percent. 3) the strategic management of university library for learning support should specify the strategy, vision, mission, objective, goal, and policy of the university library to enhance students' learning in an obvious and concrete way. All personnel should have roles in team work development. Moreover the university libraries should pay more attention on efficiency of the administration in their own organization.

Keyword: university library, strategic management, library management, learning process

บทนำ

ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคมทุกยุคทุกสมัย ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการบริหารและพัฒนาห้องสมุดภายใต้ความท้าทายและความเปลี่ยนแปลง การบริหารห้องสมุดยุคใหม่ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาผู้บริหารจึงต้องมีความรู้ในการพัฒนา นโยบาย วิสัยทัศน์ ปรัชญาการดำเนินงานและระบบงานห้องสมุด ซึ่งหลักการบริหารจัดการและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในห้องสมุดต้องสอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายมหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งบริการความรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัย ของอาจารย์ และนักศึกษา Wipawin (2009) กล่าวว่า การบริหารห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วยด้าน

ทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การบริหาร แหล่งเรียนรู้ หรือศูนย์การเรียนรู้ มีหลักการที่สำคัญว่ามีสื่อการเรียนรู้ และทรัพยากรสารสนเทศ ทันสมัยเพียงพอ มีการจัดระบบเป็นหมวดหมู่ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เป็นประโยชน์ สำหรับผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้เข้าถึงสารสนเทศได้มากที่สุด หลักการบริหารห้องสมุดจึง เป็นการจัดการทรัพยากรสารสนเทศให้เป็นระบบตามมาตรฐานสากล เพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงสารสนเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป้าหมายขององค์กร (Wipawin, 2005: 121) ความก้าวหน้า ของ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทุกแห่งในประเทศไทยมีผลต่อการพัฒนาทักษะ การรู้สารสนเทศของ นักศึกษา ดังนั้น การพัฒนาความพร้อมของแต่ละห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในด้านอาคารสถานที่ ระบบงานบริการและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และบุคลากรห้องสมุด มีส่วนสนับสนุนให้กระ บวนการเรียนรู้ของนักศึกษาสัมฤทธิ์ผลในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ และทักษะการเรียนรู้ ตลอดชีวิต การพัฒนาห้องสมุดมหาวิทยาลัยกับการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ เป็นการพัฒนา แหล่งเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ซึ่งสะท้อนภาพการจัดการ ทรัพยากรห้องสมุด การสอน การฝึกอบรมและการบริการสารสนเทศ ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ ต้องมีมาตรฐานที่สอดคล้องกัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดความหมายของการศึกษาไว้ในมาตรา 4 ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการ ถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทาง วิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้ บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สำหรับแนวทางการจัดการศึกษาได้กำหนดความเชื่อพื้นฐาน คือ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ (National Education Act of B.E. 1999, 1999) หลักการจัดการศึกษาตามแนวทางของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้สังคมไทยจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ และหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาคือการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการเรียนรู้จนครบวงจรของ

การเรียนรู้ ได้แก่ 1) ผู้เรียนได้รับข้อมูลความรู้ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของครูผู้สอน 2) ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์จากข้อมูล ความรู้นั้น 3) ผู้เรียนได้คิดสังเคราะห์และคิดเชื่อมโยงข้อมูลความรู้นั้นจนสามารถสรุปเป็นความคิดรวบยอดได้ด้วยตนเอง และ 4) ผู้เรียนได้นำความรู้ที่สรุปได้ไปใช้ฝึกทักษะและพัฒนาความสามารถในสภาพที่เป็นจริง (Tonpong, 2004, cited in Tuamsuk, 2011) กระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ คือกระบวนการทางปัญญาที่พัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข บูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ทันสมัย เน้นกระบวนการคิด และการปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้ตามสภาพจริง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างไกล เป็นกระบวนการที่มีทางเลือกและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีผู้เรียน อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Panichying, 2002 : 24)

จะเห็นได้ว่า กระบวนการเรียนรู้มีเป้าหมายสำคัญคือ มุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การสอนโดยครูที่ครูเป็นผู้ให้และผู้เรียนเป็นผู้รับตามเดิมนั้นย่อมไม่สามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนให้สามารถเสาะแสวงหาข้อมูลจำแนกประเภทของข้อมูล ประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล และใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ลักษณะสำคัญของผู้เรียนที่ช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จคือการเป็นผู้มีความกระตือรือร้นสนใจเรียนรู้จากแหล่ง ต่าง ๆ รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ ทั้งในและนอกระบบสถานศึกษา Tuamsuk, Sarawanawong and Kwiecien (2011), Tuamsuk (2001) กล่าวว่า การจัดการเรียน การสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจารย์ต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากการเป็นผู้ป้อนความรู้ฝ่ายเดียว มาเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยใช้คำถามกระตุ้นการคิดค้นคว้า เพื่อจูงใจให้นักศึกษาอยากตอบ อยากเรียน คำถามเป็นเครื่องมือที่สำคัญในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่ความคิดของผู้เรียน นอกจากการใช้คำถามเป็นเครื่องมือในกระบวนการเรียนการสอนแล้ว การแนะนำ

แหล่งข้อมูลและการใช้แหล่งข้อมูล เพื่อการศึกษาค้นคว้านับว่าเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เพราะห้องสมุดเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ห้องสมุดควรมีการจัดการให้สอดคล้องกับแนวคิดใหม่ ทั้งในด้านการบริหาร การบริการ การจัดการทรัพยากรและ สื่อการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมไปถึงความร่วมมือ

ความสำคัญของห้องสมุดในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนดังกล่าวแล้ว ห้องสมุดจึงจำเป็นต้องมีการจัดการเชิงกลยุทธ์โดยการบริหารอย่างมีระบบที่ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ ของผู้นำ และการวางแผนอย่างมีขั้นตอน ที่ทำให้ห้องสมุดบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งต้องได้รับการปฏิรูปให้สามารถเชื่อมโยงบทบาทของตนเข้าสู่กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาเช่นเดียวกัน ผู้ให้บริการห้องสมุดจะต้องเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยนัยเดียวกันกับ “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” การจัดการเชิงกลยุทธ์ การบริหารจัดการและการบริการของห้องสมุดต้องสามารถตอบสนองความต้องการในการแสวงหาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง และความต้องการใช้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนในสาขาวิชานั้น ๆ และเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดเนื้อหา กิจกรรมและกระบวนการเรียนการสอน ความร่วมมือระหว่างอาจารย์ผู้สอนและบรรณารักษ์ในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

จากการศึกษารรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แม่ฮ่องสมุดจะพัฒนาทรัพยากร และการบริการให้เหมาะสมและทันสมัย ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งในเชิงนโยบาย และกฎหมาย เทคโนโลยี และความต้องการของผู้ใช้ แต่ไม่มีข้อมูลที่สะท้อนอย่างชัดเจนว่า หอสมุดมหาวิทยาลัย ได้มีกลยุทธ์หรือวิธีการอย่างไรในการมีบทบาทด้านการส่งเสริมกระบวนการ เรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ การ บริหารจัดการการบริการเชิงรุก การปรับปรุงโครงสร้างหรือระบบการทำงานที่เอื้อต่อการสนับสนุน การจัดการเรียนการสอน และเอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิตนักศึกษา รวมไปถึงบทบาท ด้านความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์หอสมุดกับอาจารย์ผู้สอน ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ และ บรรณารักษ์ที่รับผิดชอบงานบริการหอสมุด ได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของวิสัยทัศน์ การ วางแผน การบริหารหอสมุด การบริการ ปัญหาและความต้องการใช้บริการของผู้ใช้บริการ จึงมี ความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเชิงกลยุทธ์ของหอสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานที่ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยอาศัยข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอน ผู้บริหารหอสมุด และจาก บรรณารักษ์ผู้รับผิดชอบการบริการของหอสมุด โดยผ่านกระบวนการวิจัยที่มีคุณภาพและ มีความ น่าเชื่อถือในทางวิชาการ จึงทำให้ได้แนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาหอสมุดมหาวิทยาลัย ที่มีบทบาท ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการการรับบริการจากหอสมุดมหาวิทยาลัยของอาจารย์ ที่ใช้วิธี การ สอนแบบเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของหอสมุด แนวความคิด เชิงนโยบาย และปัญหาอุปสรรคในการบริหารและการบริการหอสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ของ ผู้เรียน ของบรรณารักษ์ และผู้บริหารหอสมุด
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ของหอสมุดมหาวิทยาลัย ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของ ผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ซึ่งจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ศูนย์กลางนครราชสีมา วิทยาเขตกาฬสินธุ์ ขอนแก่น สกลนคร และสุรินทร์

ประชากร คือ ผู้บริหารห้องสมุด บรรณารักษ์ และอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ศูนย์กลางนครราชสีมา วิทยาเขตกาฬสินธุ์ ขอนแก่น สกลนคร และสุรินทร์

กลุ่มตัวอย่าง คือ

อาจารย์ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) นำมากำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างของเครซี่ และมอร์แกน (Yothongyod & Sawasdesun (n.d.)) รวมทั้งสิ้น 753 คน เป็นอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ศูนย์กลาง นครราชสีมา จำนวน 201 คน วิทยาเขตกาฬสินธุ์ จำนวน 118 คน วิทยาเขตขอนแก่น จำนวน 175 คน วิทยาเขตสกลนคร จำนวน 132 คน และวิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 127 คน

ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย ซึ่งหมายถึงผู้อำนวยการห้องสมุด หัวหน้างานห้องสมุดแต่ละวิทยาเขต จำนวน 5 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ศูนย์กลางและวิทยาเขต จำนวน 14 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

การดำเนินการวิจัย แบ่ง ออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการรับบริการจากห้องสมุดของอาจารย์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ศูนย์กลางนครราชสีมา วิทยาเขตกาฬสินธุ์ ขอนแก่น สกลนคร และสุรินทร์ เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ

ระยะที่ 2 ศึกษาความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ห้องสมุด แนวคิดเชิงนโยบาย และปัญหาอุปสรรคในการบริหารและการบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนของบรรณารักษ์ และผู้บริหารห้องสมุด 1) กลุ่มผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย ศึกษาการจัดการ

เชิงกลยุทธ์ของห้องสมุด วิทยุทัศน์และการวางแผนห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการสัมภาษณ์ เครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาความ และ 2) กลุ่มบรรณารักษ์ ศึกษาความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ห้องสมุด และปัญหาอุปสรรคในการบริหารและการบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ

ระยะที่ 3 การกำหนดรูปแบบของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยนำข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 มากำหนดรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ความต้องการบริการห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ ของผู้เรียน

อาจารย์มีความต้องการบริการห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกด้านในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 47.38 โดยมีความต้องการด้านสถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับการสืบค้น/แสวงหาความรู้มากที่สุด อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 52.45 โดยต้องการให้จัดอุปกรณ์และสื่อการสอนที่เพียงพอ รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรและ สื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 47.55 โดยต้องการจัดหาสื่อการเรียนรู้จากแหล่งอื่น ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอนในรายวิชา และด้านบทบาทของบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละร้อยละ 41.96 โดยต้องการให้บรรณารักษ์ชี้แนะสื่อหรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน

ความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของห้องสมุด แนวความคิด เชิงนโยบาย และปัญหา อุปสรรคในการบริหารและการบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ของ บรรณารักษ์ และผู้บริหารห้องสมุด ความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของห้องสมุด ปัญหา อุปสรรคในการ บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ของบรรณารักษ์ ความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของห้องสมุดของบรรณารักษ์

บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัย ควรมีบทบาท ในการจัดบริการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของอาจารย์อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 57.14 โดยเห็นว่าบทบาทด้านสถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับการสืบค้นและแสวงหาความรู้ ควร จัดบริการอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 78.60 ซึ่งควรจัดให้มีคอมพิวเตอร์เพียงพอสำหรับการ สืบค้นสารสนเทศภายในห้องสมุด รองลงมาคือ บทบาทของบรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศ เห็น ว่าควรสนับสนุนการเรียนการสอนของอาจารย์อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 64.30 ในการให้ คำแนะนำและช่วยสอนนักศึกษาในการสืบค้นสารสนเทศเพื่อเพิ่มพูนทักษะการรู้สารสนเทศ (Information literacy skills) และบทบาทด้านทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ควรจัดบริการอยู่ใน ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 50.00 โดยห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรจัดเตรียมทรัพยากรและสื่อการ เรียนรู้ที่มีในห้องสมุดที่สอดคล้องกับหลักสูตร หรือการเรียนการสอนรายวิชา, จัดหาทรัพยากรและ สื่อการเรียนรู้ที่มีในแหล่งอื่น และจัดทำฐานความรู้ที่สนับสนุนหลักสูตร หรือการเรียนการสอน รายวิชารวบรวมไว้ในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของห้องสมุดหรือมหาวิทยาลัย

ปัญหาอุปสรรคในการให้บริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการ เรียนรู้ของผู้เรียน ของบรรณารักษ์

บรรณารักษ์ส่วนใหญ่เห็นว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีปัญหาในการ จัดบริการเพื่อส่งเสริมการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 35.70 โดยเห็นว่าปัญหาด้านอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.90 โดย อาจารย์ไม่มีโอกาสในการวางแผนร่วมกับบรรณารักษ์ รองลงมาคือ ปัญหาด้านบรรณารักษ์และนัก สารสนเทศอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 42.87 ซึ่งบรรณารักษ์และนักสารสนเทศไม่มีโอกาสใน การวางแผนร่วมกับอาจารย์ และปัญหาด้านสภาพของห้องสมุดอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อย ละ 35.70 โดยเห็นว่าสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนการเรียนการสอน และ บุคลากรขาด ความรู้ความสามารถ ในการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ

แนวความคิด เชิงนโยบาย ในการบริหารและการบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ของผู้บริหารห้องสมุด

ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า ห้องสมุดต้องจัดหาทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย และต้องคำนึงถึงผู้ใช้เป็นหลัก ทั้งนี้มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายความร่วมมือที่ชัดเจนในเรื่องการผลิตสื่อการเรียนการสอนระหว่างอาจารย์กับห้องสมุดควรมีบทบาทในการผลิต และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล เช่น วิทยานิพนธ์ ผลงานทางวิชาการของอาจารย์ การผลิตสื่อการเรียนการสอนร่วมกับอาจารย์ (e-learning) และเอกสารที่เป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัย และจัดเก็บในรูปแบบคลังปัญญา ของมหาวิทยาลัย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ สามารถเข้าถึงทรัพยากรและสื่อ การเรียนรู้จากภายในห้องสมุดและภายนอกห้องสมุดผ่านทางออนไลน์

ปัญหาอุปสรรคในการบริหารและการบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ของผู้บริหารห้องสมุด

มหาวิทยาลัยมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารห้องสมุด โดยห้องสมุดศูนย์กลางคือ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีโครงสร้างการบริหารงานภายใต้มหาวิทยาลัยโดยตรง ส่วนห้องสมุดวิทยาเขต คือ งานวิทยบริการ มีโครงสร้างการบริหารขึ้นตรงกับห้องสมุดศูนย์กลาง ซึ่งมีการบริหารและการดำเนินงานตามนโยบายของห้องสมุดศูนย์กลาง ทำให้การบริหารและการดำเนินงานของห้องสมุดวิทยาเขตมีข้อจำกัด ไม่สามารถบริหารและดำเนินงานตามนโยบายได้ทุกประเด็น เนื่องจากบริบทและสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย ด้านการบริหารจัดการระบบและครุภัณฑ์ งบประมาณ ทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ ห้องสมุดศูนย์กลางและห้องสมุดวิทยาเขตได้ดำเนินการจัดหาและมีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ด้านโครงสร้างทรัพยากรบุคคล ผู้บริหารให้ความเห็นว่า ผู้บริหารที่มาจากสายสนับสนุนยังขาดความมั่นใจ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ ส่วนการพัฒนาและส่งเสริมบุคลากร ห้องสมุดศูนย์กลางและห้องสมุดวิทยาเขต ได้ให้การสนับสนุนพัฒนาบุคลากรในการอบรม ศึกษาดูงาน ศึกษาต่อ เป็นต้น บุคลากรด้านบรรณารักษ์และนักสารสนเทศมีกรอบอัตรายังไม่เพียงพอต่อการให้บริการ และบางห้องสมุดไม่มีบุคลากรด้านนี้

โดยตรงในการดำเนินงานทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ นอกจากนี้บุคลากรส่วนใหญ่เป็นอัตราจ้าง ยังไม่ได้รับการบรรจุ ทำให้บุคลากรรู้สึกขาดความมั่นคง ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน

รูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายด้านการจัดการเรียนการสอนแบบส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้ของผู้เรียน

มหาวิทยาลัยควรมีรูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบาย ด้านการจัดการเรียน การสอนแบบส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และควรกำหนดไว้ในนโยบายทั้งระยะสั้นและระยะยาวของมหาวิทยาลัย โดยห้องสมุดและอาจารย์ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรและในรายวิชาต่างๆ ซึ่งห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้ ต้องมีการพัฒนาทางด้านการบริหาร ทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ การบริการ เทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบเครือข่ายระบบ e-learning, e-library เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ สามารถเข้าถึงทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้จากภายในห้องสมุดและภายนอกห้องสมุดผ่านทางออนไลน์ และพัฒนาบุคลากรห้องสมุดให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถในการบริการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และมีทักษะทางด้านภาษาในการรองรับการเข้าสู่ ประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ผู้บริหารมีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ว่า ห้องสมุดศูนย์กลางและวิทยาเขต ควรมีการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และนโยบาย ของห้องสมุดร่วมกัน มีการพัฒนาการทำงานแบบทีมงาน และห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องปรับโครงสร้างองค์กรโดยเน้นประสิทธิภาพทางการบริหารให้มากขึ้น

อภิปรายผลวิจัย

ความต้องการบริการห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ ของผู้เรียน

อาจารย์มีความต้องการให้ห้องสมุดจัดสถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับ การสืบค้น/แสวงหาความรู้มากที่สุด ร้อยละ 52.45 โดยจัดให้มีอุปกรณ์และสื่อการสอน และ การจัดให้มีคอมพิวเตอร์ที่เพียงพอสำหรับการค้นคว้าภายในห้องสมุด รองลงมาคือ ความต้องการ ด้าน ทรัพยากรและสื่อ การเรียนรู้ ร้อยละ 47.55 โดยจัดหาและจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้จากแหล่งอื่นที่ สอดคล้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอน ส่วนความต้องการและความคาดหวังจากบรรณารักษ์ และนักสารสนเทศ ร้อยละ 41.96 โดยต้องการได้รับการชี้แนะสื่อหรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ที่

สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน และการให้คำแนะนำและช่วยสอนนักศึกษาในการสืบค้นสารสนเทศ เพื่อเพิ่มพูนทักษะการรู้สารสนเทศ สอดคล้องกับ Jiaokok, Songsaengchan and Cheunwattana (2007) ห้องสมุดควรร่วมมือกับอาจารย์ภาควิชาต่างๆ ในการสอนการรู้สารสนเทศ โดยกำหนดเป็น บทเรียนเฉพาะเรื่องเพื่อให้บรรณารักษ์ ไปสอนให้กับนิสิตเป็นรายกลุ่มตามความเหมาะสม เช่น การสืบค้น โอแพค การสืบค้นสารสนเทศเฉพาะสาขาวิชา การสืบค้นฐานข้อมูล การเขียนบรรณานุกรม เป็นต้น

บทบาทและหน้าที่ของห้องสมุด แนวความคิด เิงนโยบาย และปัญหาอุปสรรคในการบริหาร และการบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน บรรณารักษ์ และผู้บริหาร ห้องสมุด

บทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยผู้บริหารและบรรณารักษ์ เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tuamsuk, Sarawanawong and Kwiecien (2011), Derdkuntod (2004), Chutosri (2007), Luekanjanavanich (2003) และ Noisopa (2005) คือ 1) ด้านทรัพยากร และสื่อการเรียนรู้ ห้องสมุดควรมีนโยบายการจัดการจัดหาและจัดเตรียมทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่มี ในห้องสมุด ให้สอดคล้องกับหลักสูตร หรือการเรียนการสอนรายวิชา จัดทำฐานความรู้ที่สนับสนุนหลักสูตร หรือการเรียนการสอนรายวิชารวบรวมไว้ในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของห้องสมุดหรือ มหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของอาจารย์ในการรับบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ห้องสมุดควรผลิตสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ด้านสถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับการสืบค้นและแสวงหาความรู้ โดยจัดให้มี อุปกรณ์และสื่อการสอน และการจัดให้มีคอมพิวเตอร์ที่เพียงพอสำหรับการค้นคว้าภายในห้องสมุด จัดให้มีห้องที่เอื้อต่อการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ ภายในห้องสมุด, จัดให้มีอุปกรณ์และสื่อการสอน เพื่อสนับสนุน การสอนในห้องสมุด และจัดทำเครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศที่หลากหลายและมี ประสิทธิภาพ 3) ด้านบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของอาจารย์ ในการรับบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของ ผู้เรียน โดยบรรณารักษ์ควรให้คำแนะนำและช่วยสอนนักศึกษาในการสืบค้นสารสนเทศเพื่อเพิ่มพูน ทักษะการรู้สารสนเทศ (Information literacy skills) ช่วยเหลืออาจารย์ผู้สอน ในการจัดเตรียม ทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่มีในห้องสมุด และให้คำแนะนำสื่อหรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ที่สอดคล้อง

กับเนื้อหาวิชาที่สอน 4) ด้านการบริการ ห้องสมุดต้องมีการจัดบริการแบบเชิงรุก โดยเน้นการพัฒนาการบริการส่งเสริมการเรียนรู้ ได้ทุกที่ ทุกเวลา และให้สอดคล้องกับการปฏิรูประบบการเรียนรู้ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ห้องสมุดควรมีการจัดบริการสอนหรือพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือทักษะการรู้สารสนเทศแก่นักศึกษา มีโครงการและกิจกรรมที่เน้นส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนา ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เป็นระบบชัดเจนและต่อเนื่อง รวมทั้งต้องมีการสนับสนุนช่วยเหลืออาจารย์ในด้านการสอนและการวิจัย มีการติดต่อสื่อสารกับอาจารย์และนักศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงให้มากที่สุด ทั้งภายในห้องสมุดและภายนอกห้องสมุดผ่านทางออนไลน์ Wongsilp (2001) ห้องสมุดมีบทบาทในการกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้ใช้สามารถใช้บริการได้โดยไม่ต้องมาที่ห้องสมุดและประเด็นที่สำคัญคือจัดบริการต่างๆของห้องสมุดจะต้องเป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้อย่างแท้จริง

รูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายด้านการจัดการเรียนการสอนแบบส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้ของผู้เรียน

มหาวิทยาลัยควรมีกลยุทธ์และนโยบายด้านการจัดการเรียนการสอนแบบส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tuamsuk, Sarawanawong and Kwiecien (2011) โดยห้องสมุดและอาจารย์ผู้สอนมีบทบาทสำคัญ ในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรและในรายวิชาต่างๆ ส่วนการจัดการเชิงกลยุทธ์ แนวคิดเชิงนโยบายในการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้บริหารเห็นว่าห้องสมุดศูนย์กลางและวิทยาเขต ควรมีการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และนโยบาย ของห้องสมุดร่วมกัน ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาการทำงานแบบทีมงาน และห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องปรับโครงสร้างองค์กรโดยเน้นประสิทธิภาพทางการบริหารให้มากขึ้น นอกจากนี้ การจะพัฒนาห้องสมุดให้มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ในสังคมการเรียนรู้นั้นมีค่าใช้จ่ายแต่จะต้องพัฒนาในด้านปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานของห้องสมุดเท่านั้น แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยต้องกำหนดนโยบาย แผนกลยุทธ์ และมาตรการการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมที่จะผลักดันให้ห้องสมุดมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ (Chaiyasana, 2008) โครงสร้างการบริหารงานห้องสมุดสมัยใหม่ ต้องเอื้ออำนวยต่อเจตนารมณ์ร่วมและการคิดอย่างเป็นระบบให้ผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุดเป็นผู้ริเริ่ม

มากกว่าการตอบสนอง เช่น การวางแผน การกำหนดเป้าหมายของการทำงานร่วมกัน (Buayayakarn, 1998)

รูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านนโยบายและระบบการบริหาร ประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยควรมีกฤษฎีและนโยบายด้านการจัดการเรียนการสอนแบบส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้ของผู้เรียน และควรกำหนดไว้ในนโยบายทั้งระยะสั้นและระยะยาวของมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tuamsuk, Sarawanawong and Kwiecien (2011) 2) มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายในการผลักดันให้เกิดการใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้หลักสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีเป้าหมาย กฤษฎีและนโยบายในการจัดบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมทั้งระยะสั้นและระยะยาว Wongsilp (2001) โดยมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นหลัก 4) ได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางกายภาพและเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา 5) ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ต้องปรับโครงสร้างการบริหารองค์กรโดยเน้นประสิทธิภาพทางการบริหารให้มากขึ้น Wongsilp (2001) ซึ่งทุกคนต้องในองค์กรมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดกระบวนการบริการที่ดีในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และการสนับสนุนการจัดการเรียน การสอนของอาจารย์ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งต้องทันกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป 6) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีระบบและกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาบรรณารักษ์และบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและ มีความพร้อมในการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบทบาทหน้าที่ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ด้านทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ต้องจัดการทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบให้เป็นระบบ ทั้งสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อดิจิทัล และการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยคำนึงถึงผู้ใช้เป็นหลัก บรรณารักษ์ต้องทำงานร่วมกับอาจารย์ผู้สอนในการจัดหาทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและรายวิชาที่จัดการเรียนการสอน การพัฒนาฐานความรู้ที่สนับสนุนหลักสูตร หรือการเรียนการสอนรวบรวมไว้ในระบบดิจิทัล จัดเก็บในรูปแบบคลังปัญญาของมหาวิทยาลัย และสามารถเข้าถึงทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้จากภายในห้องสมุดและภายนอกห้องสมุดผ่านทางออนไลน์ สอดคล้องกับ Choo (2006) และ Choo et al (2008) ว่าพฤติกรรม

ใช้สารสนเทศของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้สารสนเทศที่อยู่ในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากกว่าสารสนเทศที่อยู่ในรูปของสิ่งตีพิมพ์ และมีการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์จากเว็บไซต์ หรือ ฐานข้อมูลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนมีการใช้สารสนเทศเพื่อเตรียมการสอนมากกว่าการผลิตผลงานทางวิชาการและการวิจัย **ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้** ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีสภาพแวดล้อมเพื่อการศึกษา ค้นคว้าทางวิชาการ มีพื้นที่สำหรับการศึกษาค้นคว้าสารสนเทศ ทางวิชาการและวิจัย พื้นที่บริการที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ทันสมัยสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ที่หลากหลาย และให้อิสระในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษาเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดึงดูดอาจารย์และนักศึกษาเข้ามาใช้ห้องสมุดเพื่อพัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต **ด้านบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ** ต้องพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา มีความรู้รอบตัวและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลืออาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาในการให้บริการเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร รายวิชา และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะบทบาทในการสนับสนุนการเรียนการสอน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนทักษะการรู้สารสนเทศ ที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นนักกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายและต่อเนื่อง แก่ผู้ใช้บริการ นอกจากนี้ต้องมีทักษะทางด้านภาษาในการรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน **ด้านการบริการส่งเสริมการเรียนรู้** ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องมีการจัดบริการแบบเชิงรุก เพื่อนำไปสู่ศูนย์แห่งการเรียนรู้ (Center of Learning) โดยเน้นการพัฒนาการบริการส่งเสริมการเรียนรู้ ได้ทุกที่ ทุกเวลา และให้สอดคล้องกับการปฏิรูประบบการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ควรมีการจัดบริการสอนหรือพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือทักษะการรู้สารสนเทศแก่นักศึกษา เนื่องจากการรู้สารสนเทศเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Nimon, 2002) มีโครงการและกิจกรรมที่เน้นส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เป็นระบบชัดเจนและต่อเนื่อง นอกจากนี้ต้องมีการสนับสนุนช่วยเหลืออาจารย์ในด้านการสอน และการวิจัย มีการติดต่อกสื่อสารกับอาจารย์และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงให้มากที่สุด ทั้งภายในห้องสมุดและภายนอกห้องสมุด

สรุปผล

การจัดการเชิงกลยุทธ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรกำหนด กลยุทธ์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และนโยบาย ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านนโยบายและระบบการบริหาร ด้านทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ ด้านการบริการส่งเสริมการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. มหาวิทยาลัยและห้องสมุดนำเนื้อหา/หัวข้อจากการวิจัยนี้ไปกำหนดกลยุทธ์และนโยบายด้านการจัดการเรียนการสอนแบบส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม และถ่ายทอดนโยบายและการผลักดันให้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. ควรมีการศึกษาข้อมูลกลุ่มนักศึกษาเพิ่มเติม เพื่อที่จะทราบมุมมองแนวคิดเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ความต้องการและความคาดหวังในการรับบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย และความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทห้องสมุดมหาวิทยาลัยในด้านต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- กานดา ลือกาญจนวนิช. (2546). การวางแผนเชิงกลยุทธ์ของห้องสมุด โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกมัธยมศึกษา ปีพุทธศักราช 2550. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- กุลธิดา ท้วมสุข. (2547). “การเรียนรู้โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้เป็นฐาน.” วารสารนวัตกรรมการเรียนการสอน. 1 (2): 1-6.
- กุลธิดา ท้วมสุข, จุฑารัตน์ สรวาณะวงศ์ และกันยารัตน์ เควียเช่น. (2554). รูปแบบแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จริยา ชูโตศรี. (2550). *รูปแบบการบริหารงานห้องสมุดสาธารณะที่มีชีวิตสังกัดกรุงเทพมหานคร*.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

จำเรียง น้อยโสภณ. (2548). *ห้องสมุดประชาชน สังกัดกรุงเทพมหานครที่พึงประสงค์*. วิทยานิพนธ์

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

จวีลักษ์ณ์ บุญยะกาญจน. (2541). การคิดใหม่ต่ออนาคตของห้องสมุด. *สารนิเทศ*. 5: 14-18

ชูศรี ดันพงค์. (2544). *เรียนรู้เพื่อเป็นครูคุณภาพ*. เชียงใหม่: The Knowledge Center.

นายิกา เด็ดขุนทด. (2547, มกราคม-มิถุนายน). ห้องสมุดที่มีชีวิตกับการส่งเสริมการเรียนรู้.

อินฟอร์เมชัน. 11(1).

น้ำทิพย์ ภาววิน. (2548). *การบริหารห้องสมุดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ : เอสอาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

_____. (2552) *ห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย. ใน หนังสือรวมบทความ ห้องสมุด การศึกษา*

วิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในยุคการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ :

สุวีริยาสาส์น.

ปภาดา เจียวก๊ก, สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ และ อารีย์ ชื่นวัฒนา. (2550, กรกฎาคม-ธันวาคม).

การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รังสิตสารสนเทศ. 13(2) : 4-14.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา.

มนทิรา พานิชยิ่ง. (2545). *การจัดการห้องสมุดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย*.

กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาศักยภาพบุคคล.

มารยาท โยทองยศ และ ปราณิ สวัสดิสรพ์. (ม.ป.ป.) การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

เพื่อการวิจัย. ค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2558 จาก <http://research.bu.ac.th/knowledge/kn46/>

Samplesize.pdf

มาลี ไชยเสนา. (2551, มกราคม). ห้องสมุดกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *บัวราชภัฏ*.

98-108.

อรารัตน์ วงศ์ศิลป์. (2544). *บทบาทของห้องสมุดในศตวรรษที่ 21*. สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. 2544(4) : 95-100.

Choo, C.W. (2006). *The Knowing organization: how organization us information to construct meaning, create knowledge and make decisions*. New York: Oxford University Press.

Choo, C.W. et al. (2008). Information culture and information use: an exploratory study of three organizations. *Journal of the American Society for Information Society for Information Science and Technology*. 59(5), 792-804.

Nimon, M. (2002). Developing lifelong learners: Controversy and the educative role of the academic librarian. *Australian Academic & Research Libraries*. 33(1), 14-24.

Translated Thai References

Buayayakarn, B. (1998). New thinking on the future of libraries. *Information*. 5, p. 14-18.

[in Thai]

Chaiyasana, M. (2008, January). Library for lifelong learning activities. Bua Rajabhat.

p. 98-108. [in Thai]

Chutosri, J. (2007). *Public library management model of living in Bangkok*. Graduate School

Bansomdejchaopraya Rajabhat University. [in Thai]

Derdkuntod, N. (2004, January - June). Living Library with Learning Promotion. *Information*.

11(1). [in Thai]

Jiaokok, P., Songsaengchan, S. & Cheunwattana. (2007, July – December). Information

Literacy of Undergraduate Students Srinakharinwirot University. *RSU Library Journal*.

13(2). p.4-14. [in Thai]

Luekanjanavanich, K. (2003). *Strategic Planning of Library Assumption School Secondary Education, BE 2007*. Master's Thesis, Bansomdejchaopraya Rajabhat University.

[in Thai]

Noisopa, J. (2005). *Public Library Bangkok Metropolitan Administration Desirable*.

Master of Art, Bansomdejchaopraya Rajabhat University. [in Thai]

National Education Act of B.E. 1999. ((1999. Bangkok. Office of the National Education Commission. [in Thai]

Panichying, M. (2002). *Library management as a self-learning center*. Bangkok: Human Performance Development Center.

Tuamsuk, K. (2004). Learning by living Learning base. *Journal of Learning Innovations*. 1(2), p 1-6. [in Thai]

Tuamsuk, K., Sarawanawong, J. & Kwiecien, K. (2011). *University library management model for students' learning support*. (Research report). Khon Kaen : Khon Kaen University. [in Thai]

Tonpong, C. (2001). *Learn to be a quality teacher*. Chiang Mai : The Knowledge Center. [in Thai]

Wipawin. N. (2005). *New library management*. Bangkok : A.R. Printing Mass Product. [in Thai]

_____. (2009). *Thai university library*. In the book include the educational library. *Librarianship and Information Science in the Age of Change*. Bangkok : Suweeriyasan. [in Thai]

Wongsilp, W. (2001). Library of the 21st century. *Muban Chombueng Rajabhat University*. 2544(4), p. 95-100. [in Thai]

Yothongyod, M. & Sawasdesun, P. (n.d.). *Identifying population and sample for research.*

Retrieved on June, 7, 2015 from <http://research.bu.ac.th/knowledge/kn46/Samplesize.pdf>

[in Thai]

ผู้เขียน

นางสาวอุไรลดา ชุพutturพงษ์

อาจารย์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

โทรศัพท์: 091-8355877 อีเมลล์: plajunk_ka@hotmail.com

Author

Miss Urailada Chuputtapong

Program of Library and Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Surindra Rajabhat University

Tel: 091-8355877 E-mail: plajunk_ka@hotmail.com